

Téma:

**A kötelezettségi rendszer
finanszírozási igényének
hatásvizsgálata**

Időszak:

Dátum:

2013. november 29.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságvizsgáló zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI ÉS TANÁSKÉPZÉSI KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
Bevezetés	4
A forgatókönyvek meghatározása során figyelembe vett feltételezések.....	5
A kötelezettség primer- illetve végső energiában történő meghatározásának kérdése .	5
A kötelezettségi rendszer alanyai	5
A kötelezettség teljesítésének módja	5
A kötelezettség költségeinek fogyasztókra történő továbbhárításának, valamint elismert költségként történő elfogadásának kérdése	6
A 2013-as rezsicsökkentésből származó hatások figyelembe vétele	7
A vizsgált forgatókönyvek bemutatása	8
A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra	8
A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra	13
A kötelezettség kizárólag a kereskedőket terheli	14
A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra	19
A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra	21
A kötelezettség fele-fele arányban a kereskedőket, valamint az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra	22

Vezetői összefoglaló

A 2012/27/EU új energiahatékonysági irányelv a tagállamok részére előírja, hogy 2014–2020 között évente végsőenergia-fogyasztásuk 1,5 százalékának megfelelő új energia megtakarítást kell elérni. Az irányelv legfontosabb szabályainak átültetését 2014. június 5-ig kell a tagállamoknak megtenniük, de már 2013. december 5-ig értesíteniük kell az Európai Bizottságot azokról a szakpolitikai intézkedésekről, amelyek alapján el kívánják érni az előírt energia megtakarítást.

A direktíva előírásainak végrehajtása kapcsán a tagállamoknak viszonylag széles mozgásterük van, ezért célszerű az alternatívák hatásvizsgálata. Ebből kifolyólag a megrendelővel közösen meghatározott peremfeltételek és forgatókönyvek figyelembevételével vizsgáltuk, hogy a potenciális kötelezettek milyen mértékben terhelhetők, valamint azt, hogy a kötelezettségi rendszer hatására milyen mértékben emelkedhetnek az energiaárak. Hat forgatókönyvet és mindegyik esetében három-három alváltozatot (20, 40, 60 Mrd Ft/év kötelezettség) vizsgáltunk. A vizsgált forgatókönyvek főbb következtetései az alábbiakban olvashatók.

1. A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra

Az elemzésből az a következtetés vonható le, hogy a villamos energia és földgáz kereskedők, valamint egyetemes szolgáltatók adózás utáni eredménye nem fedezné még a 20 milliárd forintos kötelezettség esetében sem a rájuk rakódó terheket. Még ha maradna is 2014-re valamennyi nyereség a vállalatok egy részénél, az biztosan nem az egyetemes szolgáltatásból és szabadpiaci kereskedelemről keletkezik, hanem kizárólag más tevékenységekből származó keresztfinanszírozással lenne biztosítható. Ha a vállalatok megváltoztatják a tulajdonosi struktúrát, azaz a jövedelmező üzletágaikat az egyetemes szolgáltatással és szabadpiaci kereskedelemmel foglalkozó vállalatok tulajdonából pl. közvetlen külföldi tulajdonba helyezik, akkor a kötelezett vállalatok jövedelemforrása és a kötelezettség forrásaként szolgáló adózás utáni eredmény egyik pillanatról a másikra eltűnhet.

2. A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra

Az eredményekből az a következtetés vonható le, hogy még a legmagasabb mértékű kötelezettség sem okozna jelentős árváltozást sem a lakossági, sem pedig a nem lakossági energiaárakban, mivel a költségek egy rendkívül széles fogyasztói körre lennének szétterítve. 44 Ft/kWh lakossági villamosenergia és 122 Ft/m³ lakossági földgázárakkal számolva¹, a legmagasabb, 60 Mrd Ft-os kötelezettség esetén, ez 2,3 százalékos lakossági villamosenergia,

¹ KSH (2013. szeptemberi átlagárak)

illetve 3,2 százalékos lakossági gázár emelkedést okozna. Ennek a változatnak azonban korlátot szabhat a kormány rezsiköltség csökkentő politikája.

3. A kötelezettség kizárólag a kereskedőket terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső, nem lakossági fogyasztókra

A magyarországi szabadpiaci energia árak - a kötelezettség mértékétől függően - több fogyasztási kategóriában is előrébb kerülnének az európai rangsorban. Míg a kisebb és közepes fogyasztók árai –mind a villamos energia, mind pedig a földgáz esetében– európai összehasonlításban a középmezőnyben maradnának, addig a nagyfogyasztók árai már jelenleg is a legmagasabbak közé tartoznak Európában. Az ipar energiaigényes ágazatai további versenyhátrányt szenvednek el, amely komoly problémákat okozhat. Ennek feloldását jelentheti a rendszerhasználati díjstruktúra olyan irányú átalakítása, amely a nagyfogyasztók terheit könnyítve - változatlan elosztói bevételeket biztosítva - a közepes fogyasztók költségeit emelné meg.

4. A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra

A 2013-ban bevezetett közműadó és a rezsicsökkentések következtében egyes áramhálózati társaságok profitja 2013-ban várhatóan teljesen elapad (pl. az E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt. esetében), így a rájuk esetlegesen kirótt kötelezettség már biztosan veszteségbe taszítaná a működésüket. Azokban a társaságcsoportokban, ahol a villamosenergia-elosztási tevékenység továbbra is szerény eredménnyel végezhető, megszűnne az egyetlen jövedelemforrás, mellyel az egyetemes szolgáltatás veszteségeinek legalább egy részét kompenzálni tudják. A gázelosztók 2013 novemberétől egyöntetűen veszteségessé váltak, ők tovább nem terhelhetők.

5. A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra

A fogyasztói árak átlagos emelkedése ebben az esetben nagyon hasonló ahhoz, mint amit akkor kapnánk, ha a kötelezettségi rendszer terheit az egyetemes szolgáltatást és szabadpiaci kereskedelmet folytató vállalatok végeznék és a terheket továbbháríthatnák a végső fogyasztókra. Ebből kifolyólag itt is hasonló megállapítások tehetők, mint a korábban vizsgált forgatókönyvnél. Az egyetlen különbség, hogy ebben az esetben a végső fogyasztói földgáz árak kisebb mértékben emelkednének, mint a másik forgatókönyv esetén. A legmagasabb, 60 Mrd forint kötelezettség esetén körülbelül 2,3 százalékos áremelkedés következne be a lakossági villamos energia árak és 2,1 százalékos a lakossági földgázárak esetében. Azonban a kormány lakossági rezsiköltség csökkentő politikája ennek a megoldásnak is gátat szabhat.

6. *A kötelezettség fele-fele arányban a kereskedőket, valamint az elosztóhálózati engedélyeseket terheli, az elosztók költségeiket nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra*

Elvileg egy ilyen teherelosztás is szóba jöhetne. Azonban mint azt a korábbi részekben már bemutattuk, az elosztóhálózati társaságok a novemberi rezsicsökkentést követően nem terhelhetők tovább anélkül, hogy működésük veszteségessé váljon.

Bevezetés

Az Európai Parlament és Tanács „az energiahatékonyságról, a 2009/125/EK és a 2010/30/EU irányelv módosításáról, valamint a 2004/8/EK és a 2006/32/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről” szóló 2012/27/EU számú irányelve 2012. november 14-én jelent meg az EU Hivatalos Lapjában. Az irányelv a teljes energetikai értéklánc minden elemére vonatkozóan tartalmaz energia megtakarítási előírásokat, ezek közül az egyik leghangsúlyosabb a fogyasztók energia megtakarítására vonatkozik. Az irányelv a tagállamok részére főszabályként előírja, hogy 2014–2020 között évente végsőenergia-fogyasztásuk 1,5 százalékanak megfelelő új energia megtakarítást kell elérni.

Az irányelv legfontosabb szabályainak átültetését 2014. június 5-ig kell a tagállamoknak megtenniük, de már 2013. december 5-ig értesíteniük kell az Európai Bizottságot azokról a szakpolitikai intézkedésekről, amelyek alapján el kívánják érni az előírt energia megtakarítást.

A direktíva előírásainak teljesítése rendkívül forrásigényes, ezért ezt a kötelezettségi rendszer modelljének kialakítása során figyelembe kell venni.

A tanulmány célja, hogy a megrendelő által szabott feltételek figyelembevételével becslés készüljön a potenciális kötelezettek terhelhetőségéről, valamint a kötelezettségi rendszer hatására bekövetkező esetleges árváltozásokról. A megrendelő kérésére, a becslések elkészítése során több forgatókönyvet is felvázoltunk.

A forgatókönyvek meghatározása során figyelembe vett feltételezések

A kötelezettség primer- illetve végső energiában történő meghatározásának kérdése

Az energiahatékonysági irányelv előírása alapján a megtakarítási kötelezettséget primer energiában, illetve végső energiában egyaránt elő lehet írni. A döntés egyrészt befolyással van a kötelezettség mértékének kötelezett felek közötti megoszlására, másrészt pedig befolyásolja a kötelezettek által preferált beavatkozási területeket.

A Századvég Gazdaságkutató Zrt. által készített „A 2012/27/EU új energiahatékonysági irányelv átültetésére vonatkozó javaslatok”² című tanulmányban részletesen foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. Ebben arra a következtetésre jutottunk, hogy célszerűbb az energiamegtakarítási kötelezettséget primerenergiában meghatározni, ezért **a tanulmány további részében az energiamegtakarításra vonatkozó számértékeket primerenergiában kifejezve adtuk meg.**

A kötelezettségi rendszer alanyai

A direktíva előírása alapján a tagállamok kötelezettnek a végsőfogyasztók számára értékesítő energiakereskedőket, vagy energia-elosztókat jelölhetik ki.

Korábbi tanulmányunkban részletesen foglalkoztunk azzal, hogy az egyes szereplők kötelezettségi rendszerbe történő bevonásának milyen előnyei, illetve hátrányai lehetnek, ezt figyelembe véve javaslatot tettünk a kötelezettségi rendszer alanyaira.

A mostani tanulmányban, a megrendelő kérése alapján, kizárólag a villamosenergia- és földgáz ipari szereplők kötelezettként történő bevonásának lehetőségét vizsgáltuk.

A kötelezettség teljesítésének módja

A kötelezettség teljesítése számos módon történhet: teljesíthetik közvetlenül maguk a kötelezettek, egyéb piaci szereplők, vagy állami intézmények. **A különböző lehetőségek előnyeiről és hátrányairól korábbi tanulmányunkban részletesen foglalkoztunk, ezért erre most nem térünk ki.**

² <http://www.szazadveg-eco.hu/upload/EEDatultetes.pdf> (2013. 10. 14.)

A kötelezettség költségeinek fogyasztókra történő továbbhárításának, valamint elismert költségként történő elfogadásának kérdése

Mivel a kötelezettek az energiaipari vállalatok lesznek, ezért a teljesítés költsége is őket fogja terhelni. Az egyes energiaipari szereplők esetében eltérő a vállalatok lehetősége a költségek továbbhárítására, illetve az állam eszközrendszere ennek megakadályozására.

A szabadpiaci kereskedők esetében a költségek végső fogyasztókra történő továbbhárításának megakadályozása nem lehetséges. Itt ugyanis az államnak nincs ráhatása az árakra, az árak a piaci verseny függvényében alakulnak ki. Feltételezhető, hogy a kereskedők a költségeket legalább részben tovább fogják hárítani a végső fogyasztókra. **Mi a tanulmányban azzal a szélsőséges változattal számoltunk, hogy a szabadpiaci kereskedők kötelezettség költségeit teljes egészében a végső fogyasztókra hárítják.** Piaci megoldások esetében – amennyiben a kereskedő felelős az energiahatékonysági intézkedések megvalósításáért - vélelmezhetően a teljes továbbhárítás nem következne be, mert a kereskedő az energiahatékonyság költségeit részben átvállalná egyéb piaci előnyök megszerzése (pl. last call opciók energiavásárlás során stb.) érdekében.

Az egyetemes szolgáltatók és az elosztóhálózati engedélyesek esetében állami árszabályozás szabja meg az értékesítési árakat. Az árat meghatározó Magyar Energia és Közmű-szabályozási Hivatalnak (MEKH) törvényi kötelezettsége, hogy az indokolt költségeket az árszabályozás során figyelembe vegye. Az árak meghatározásának jogszabályokban rögzített módszertana van, ami valószínűleg jelenlegi formájában nem teszi lehetővé, hogy a kötelezettségi rendszer költségei ne kerüljenek bele a vállalatok elismert költségeinek körébe és ezzel a végső fogyasztói árakba. Ez bizonytalanná teszi, hogy –a jelenlegi jogszabályi környezet mellett– van-e lehetőség annak megakadályozására, hogy az egyetemes szolgáltatók és elosztóhálózati engedélyesek a kötelezettség költségeit a fogyasztókra továbbhárítsák.

Ezeknek a jogi kérdéseknek az átfogó vizsgálata feltétlenül szükséges a kötelezettségi rendszer végleges modelljének kidolgozása előtt!

Mindenesetre ebben a tanulmányban a megrendelő kérésére vizsgálunk olyan változatokat is, amelyben a megrendelő, vagy egyéb állami szervezet – e tanulmánytól függetlenül - biztosítja annak jogi lehetőségét, hogy az egyetemes szolgáltatók és az elosztóhálózati engedélyesek a rájuk rótt kötelezettség pénzügyi terheit ne háríthassák tovább a végső fogyasztókra és a költségeket a kötelezett vállalatok eredményének terhére teljesítsék.

A 2013-as rezsicsökkentésből származó hatások figyelembe vétele

Azoknál a forgatókönyveknél, ahol azt feltételeztük, hogy a kötelezettek a költségeiket továbbháríthatják a végső fogyasztókra, azt is vizsgáltuk, hogy ez mekkora áremelkedést okozna a fogyasztók körében. Ahhoz, hogy a 2013-as év nem lakossági energiaár növekedéséről reális képet kaphassunk, a becslés során figyelembe vettük a 2013-as rezsicsökkentés terheiből fakadó hatásokat is. Ehhez a Magyar Energia és Közmű-szabályozási Hivataltól kaptunk tájékoztató adatokat.

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a MEKH által küldött, a rezsicsökkentés terheit bemutató számok durva becslések, elsődlegesen tájékoztató jellegű adatok. A számok nem a terhek pontos mértékét, hanem inkább az irányokat, folyamatokat mutatják be.

A vizsgált forgatókönyvek bemutatása

A direktíva átültetése során a tagállamoknak viszonylag széles mozgástere van arra vonatkozóan, hogy mely piaci szereplőket jelölik ki kötelezettnek. A kötelezettek körének kijelölése pedig –többek között– azt befolyásolja, hogy a kötelezettség végül milyen mértékben kerül továbbhárításra a végső fogyasztókra. Ennek megfelelően öt forgatókönyvet vázoltunk fel és vizsgáltunk részletesen.

Mindegyik forgatókönyv esetében három-három alváltozatot vizsgáltunk. Mégpedig azt, hogy milyen hatást vált ki, amennyiben az állam évente 20, 40, illetve 60 milliárd forint adót szed be a kötelezettektől az energia megtakarítás teljesítéséhez.

A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra

Ebben az esetben a kötelezettek a villamosenergia kereskedők és egyetemes szolgáltatók, valamint a földgáz kereskedők és egyetemes szolgáltatók lennének. Itt azt a szélsőséges esetet vizsgáltuk, ha a kormány megtalálná a módját annak, hogy a kötelezettség forrás igényét a kötelezettek ne háríthassák tovább a végső fogyasztókra. Ennek megvalósítása azonban nem biztos, hogy minden engedélyes esetében lehetséges. A szabadpiaci kereskedők esetében ugyanis szinte megoldhatatlan, az egyetemes szolgáltatók esetében pedig jogilag aggályos a költségek továbbhárításának akadályozása (ld. a korábbi fejezetben leírtakat).

Először az egyes engedélyesekre háruló kötelezettség mértékét számítottuk ki.

Ennek során becslést készítettünk a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal által küldött 2011-es és 2012-es értékesítési adatok alapján, hogy hogyan alakulna a kötelezettség szétosztásának vetítési alapja a vezetékes energiahordozó-szolgáltatással foglalkozó vállalkozásoknál a kötelezettség primer energiában történő kifejezése esetén. A földgáz esetében kizárólag a végső fogyasztóknak történő értékesítést vettük figyelembe. Ennek megfelelően a felhasználóknak történő összes értékesítés csökkentésre került az erőműveknek és távhő termelő vállalatoknak történő értékesítéssel. Az energiahordozó értékesítés volumenének végső energiáról primer energiára történő átszámítása során a földgázt 1, a villamos energiát 2,5 primerenergia tényezővel vettük figyelembe. A kötelezettek végső és primer energiában kifejezett felhasználóknak történő értékesítését, valamint az ebből képzett vetítési alapokat az 1. táblázat tartalmazza.

1. TÁBLÁZAT: VETÍTÉSI ALAPOK A KÖTELEZETTSÉG FELOSZTÁSÁHOZ

	Felhasználóknak történő értékesítés végső energiában [GWh]	Felhasználóknak történő értékesítés primer energiában [GWh]	Vetítési alap primer energiában történő számítás esetén [%]
Földgázkereskedők végső fogyasztóknak történő értékesítése összesen*	24 553	24 553	16,8
Egyetemes földgáz-szolgáltatók felhasználóknak történő értékesítése összesen	35 114	35 114	24
Villamosenergia-kereskedők felhasználóknak történő értékesítése	22 718	56 795	38,9
Egyetemes villamosenergia-szolgáltatók felhasználóknak történő értékesítése	11 857	29 644	20,3

* Villamos energia termelőknek és távhő termelőknek történő értékesítés nélkül

Forrás: MEKH

Következő lépésben a vetítési alapokat megszoroztuk az állam által, a kötelezettségek teljesítése érdekében beszedni tervezett 20, 40, illetve 60 milliárd forint / év értékekkel. Ennek eredményeként megkaptuk, hogy az egyes kötelezettek mekkora teher hárul a teljes kötelezettségből. Az erre vonatkozó értékeket a 2. táblázat tartalmazza.

Ennek tükrében vizsgáltuk, hogy a kötelezettek tevékenységének jövedelmezősége lehetővé teszi-e ilyen mértékű adó befizetését. Ezt két lépésben tettük meg. Először összegyűjtöttük azokat a vállalkozásokat, melyek egyetemes szolgáltatói és/vagy szabadpiaci kereskedői engedéllyel rendelkeznek és a nyilvános beszámolóikból kigyűjtöttük a 2012-es évben realizált adózás utáni eredményüket. Az egyetemes szolgáltatókat kivétel nélkül vizsgáltuk, azonban a szabadpiaci kereskedők esetében kizárólag az öt nagy külföldi szakmai befektető (E.ON, RWE, EDF, GDF, ENI) tulajdonában lévőket. A szabadpiaci villamosenergia kereskedelem terén ezek a vállalatok 2011-ben a teljes villamosenergia kereskedelem körülbelül 64 százalékát³ bonyolították le.

³ Tájékoztató a Magyar Energia Hivatal 2011. évi tevékenységéről

2. TÁBLÁZAT: A KÖTELEZETTSÉG MEGOSZLÁSA

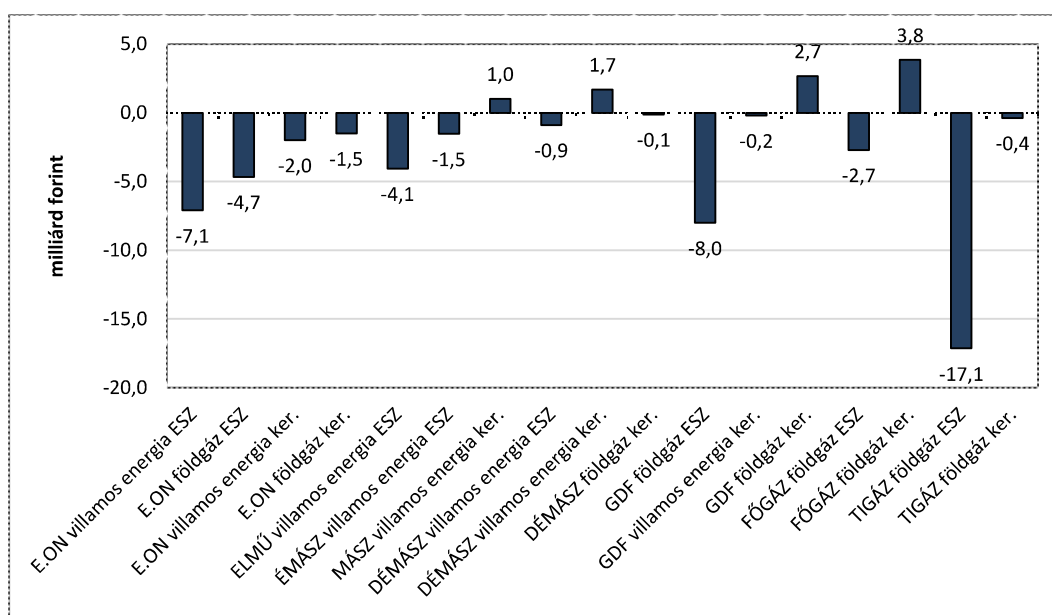
	Kötelezettség megoszlása [%]	Kötelezettség 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]
Földgázkereskedők	16,8	3,4	6,7	10,1
Egyetemes földgázszolgáltatók	24	4,8	9,6	14,4
Villamosenergia- kereskedők	38,9	7,8	15,5	23,3
Egyetemes villamosenergia- szolgáltatók	20,3	4,1	8,1	12,2

Forrás: Századvég számítás

A szabadpiaci földgáz kereskedelemre vonatkozóan nem találtunk ilyen adatot, itt az öt nagy külföldi szakmai befektető becsléseink szerint az értékesítésnek körülbelül 80 százalékát bonyolíthatja. Azonban ennek az elemzés szempontjából nincsen jelentősége, mivel mint azt már korábban is említettük, a szabadpiaci kereskedők esetében nincs mód arra, hogy a terhek továbbhárítását jogszabályi eszközökkel az állam megakadályozza. Az extra terhek jelentős része valószínűleg mindenképpen továbbhárításra kerül a végső fogyasztókra. A vizsgált vállalatok listája az 2. ábrán látható. Ezek a vállalatok jellemzően nem csak egyetemes szolgáltatói és szabadpiaci kereskedői tevékenységet végeznek, ezért eredményükben az egyéb tevékenységek jövedelmezősége is megjelenik. A vállalatok közül többnek leányvállalatai is vannak, melyek osztalékot fizetnek a vállalkozásnak. Ez az osztalék szintén növeli a vizsgált vállalatok adózás utáni eredményét.

Mivel az egyetemes szolgáltatással és szabadpiaci kereskedelemmel foglalkozó vállalatoknak kötelező elkülönített beszámolót (mérleget és eredménykimutatást) készíteniük az engedélyköteles tevékenységükről, ezért lehetőség van annak vizsgálatára, hogy kizárólag az egyetemes szolgáltatás és szabadpiaci kereskedelem jövedelmezőségét figyelembe véve mennyire terhelhetők újabb adókkal ezek a vállalatok. A vizsgálat eredménye az 1. ábrán látható. Az ábra alapján jól látszik, hogy az egyetemes szolgáltatás és a szabadpiaci kereskedelem a vállalatok többségénél veszteséges volt 2012-ben. Mindössze két-két földgázipari és villamosenergia ipari vállalat szabadpiaci tevékenysége termelt nyereséget 2012-ben. Azonban ezek adózás utáni eredménye is viszonylag alacsony volt, 1 és 3,8 milliárd forint között alakult.

1. ÁBRA: A VIZSGÁLT VÁLLALATOK 2012-ES ADÓZÁS UTÁNI EREDMÉNYE, ENGEDÉLYESI TEVÉKENYSÉGENKÉNTI BONTÁSBAN

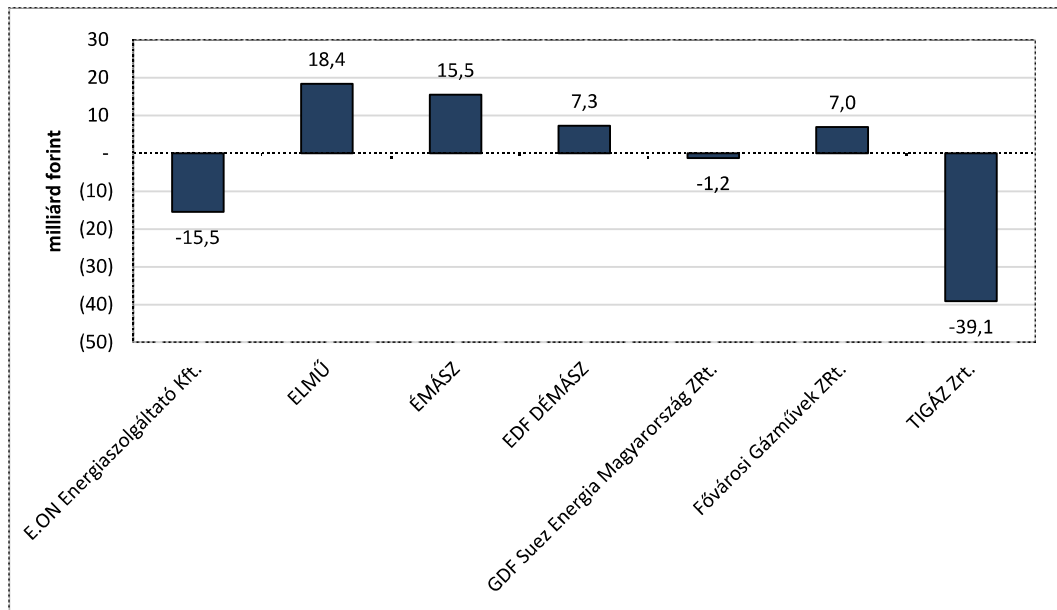

Forrás: A vállalatok 2012-es beszámolóí

Valamivel jobb a helyzet, ha a vizsgált vállalatok teljes jövedelmezőségét nézzük (2. ábra). Összességében elmondható, hogy azok a vállalatok termeltek jelentősebb nyereséget 2012-ben, melyek leányvállalata az elosztóhálózatot működteti. Ez igaz az ELMŰ, ÉMÁSZ, DÉMÁSZ, és FŐGÁZ vállalatokra. Ezeknél a vállalatoknál az egyetemes szolgáltatói és adott esetben a kereskedelmi tevékenység veszteségeit a leányvállalatok (elosztóhálózatot működtető vállalat és egyéb vállalatok) által fizetett osztalék kompenzálta. A GDF esetében az egyetemes szolgáltatáson és a kereskedelmen elszenvedett veszteséget még az elosztóhálózati tevékenység nyeresége sem tudta ellensúlyozni. A TIGÁZ évek óta veszteséges összvállalati szinten is, így nem termel nyereséget. Az E.ON összvállalati szinten ugyan nyereséges, azonban az egyetemes szolgáltatást és a szabadpiaci kereskedelmet teljesen elkülönítette a többi tevékenységétől, így az E.ON Energiaszolgáltató Kft. jelentős veszteséget termelt 2012-ben (tehát nincs leányvállalata, így nincs osztalék formájában érkező bevétele sem).

A 2012-es beszámolókból kimutatott eredmény 2013-ban jelentősen csökkenni fog, mivel az egyetemes szolgáltatókat a januári és a novemberi lakossági rezsiköltség csökkentés költsége, az elosztóhálózati engedélyeseket pedig (melyek, mint fentebb utaltunk rá, már jelenleg is több vállalatnál keresztfinanszírozzák az egyetemes szolgáltatáson elszenvedett veszteségeket) a közműadó terheli 2013-tól.

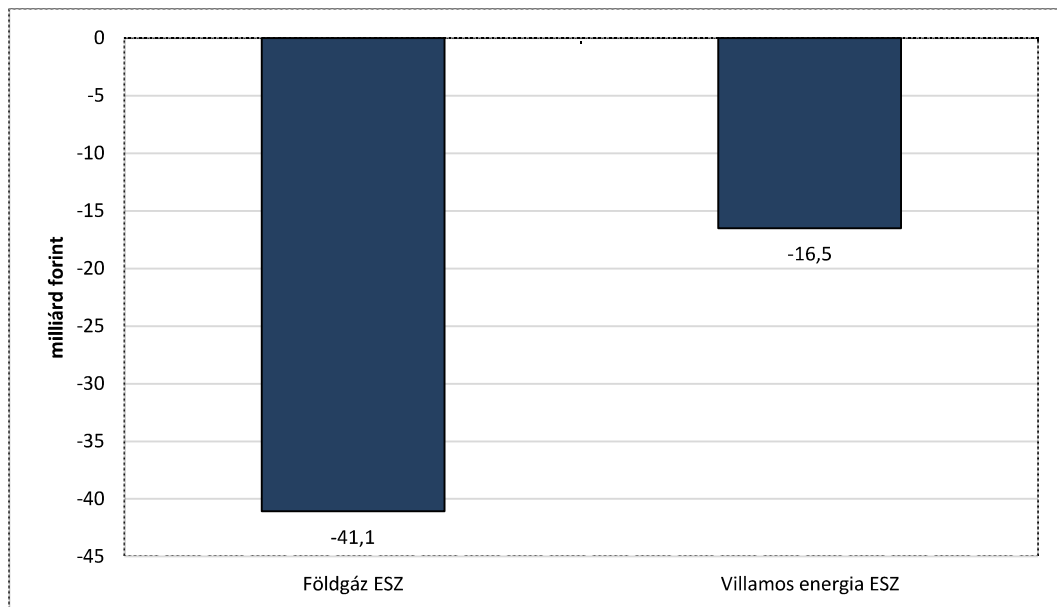
2. ÁBRA: A VIZSGÁLT VÁLLALATOK 2012-ES ADÓZÁS UTÁNI EREDMÉNYE

Forrás: A vállalatok 2012-es beszámolóí

A 3. ábra az egyetemes szolgáltatók 2013-as rezsicsökkentésből származó becsült terheit mutatja, a Magyar Energia és Közmű-szabályozási Hivatal számításai alapján. Ez alapján a földgáz egyetemes szolgáltatók eredménye 41,1 milliárd forinttal, a villamos energia egyetemes szolgáltatóké pedig 16,5 milliárd forinttal fog előreláthatólag csökkenni.

3. ÁBRA: AZ EGYETEMES SZOLGÁLTATÓK 2013-AS REZSICSÖKKENTÉSBŐL SZÁRMAZÓ BECSÜLT VESZTESÉGE

Forrás: MEKH

Ez, valamint az elosztóhálózati társaságokat terhelő közműadó azt eredményezi, hogy a villamosenergia és földgáz kereskedők, valamint egyetemes szolgáltatók adózás utáni eredménye nem fedezné még a 20 milliárd forintos kötelezettség esetében sem a rájuk rakódó terheket.

Még ha maradna is 2014-re valamennyi nyereség a vállalatok egy részénél, az biztosan nem az egyetemes szolgáltatásból és szabadpiaci kereskedeleméből keletkezik, hanem kizárólag más tevékenységekből származó keresztfinanszírozással lenne biztosítható. Ha a vállalatok megváltoztatják a tulajdonosi struktúrát, azaz a jövedelmező üzletágaikat az egyetemes szolgáltatással és szabadpiaci kereskedelemmel foglalkozó vállalatok tulajdonából pl. közvetlen külföldi tulajdonba helyezik, akkor a kötelezett vállalatok jövedelemforrása és a kötelezettség forrásaként szolgáló adózás utáni eredmény egyik pillanatról a másikra eltűnhet.

A kötelezettség a kereskedőket és az egyetemes szolgáltatókat terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra

A következő változatban azt vizsgáltuk, hogy átlagosan milyen mértékben változnának meg a villamosenergia és földgáz árak abban az esetben, ha a kötelezettséget az egyetemes szolgáltatók és a szabadpiaci kereskedők viselik, de a kötelezettség költségét teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra. Az eredményeket a 3. és a 4. táblázatok tartalmazzák.

3. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS FÖLDGÁZÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012-ben* [1000 m3]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft /m3]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft /m3]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft /m3]
Szabadpiaci földgáz fogyasztók	2 577 342	1,3	2,61	3,91
Egyetemes szolgáltatásra jogosult földgáz fogyasztók	3 685 941	1,3	2,61	3,91

* Villamos energia termelőknek és távhő termelőknek történő értékesítés nélkül

Forrás: Századvég számítás

A számítások során azt feltételeztük, hogy az erőművek, valamint a távfűtő művek földgáz beszerzési árai nem növekednek a kötelezettségi rendszer hatására. E mögött az áll, hogy az erőműveknek, valamint a fűtőműveknek történő értékesítés után a kereskedőt nem terheli kötelezettség. Amennyiben ennek ellenére a kereskedő mégis megpróbálná ezeknek a

szereplőknek az áraiba is beépíteni a kötelezettségből fakadó terheket, akkor feltételezésünk szerint az erőművek és fűtőművek saját földgáz kereskedő vállalatokat hoznának létre önmaguk ellátására, mivel így mentesülnének a kötelezettség terheinek viselése alól. Ebből kifolyólag ennél a változatnál azzal számoltunk, hogy a kötelezettség terheit a kereskedők kizárólag az ügyfeleik egy szűkebb körére, a végső fogyasztókra tudják csak továbbhárítani.

4. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS VILLAMOSENERGIA-ÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012-ben [MWH]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]
Szabadpiaci villamos energia fogyasztók	22 717 886	0,34	0,68	1,03
Egyetemes szolgáltatásra jogosult villamos energia fogyasztók	11 857 435	0,34	0,68	1,03

Forrás: Századvég számítás

Az eredményekből az a következtetés vonható le, hogy még a legmagasabb mértékű kötelezettség sem okozna jelentős árváltozást sem a lakossági, sem pedig a nem lakossági energiaárakban, mivel a költségek egy rendkívül széles fogyasztói körre lennének szétterítve. 44 Ft/kWh lakossági villamosenergia és 122 Ft/m³ lakossági földgázárakkal számolva⁴, a legmagasabb, 60 Mrd Ft-os kötelezettség esetén, ez 2,3 százalékos lakossági villamosenergia, illetve 3,2 százalékos lakossági gázár emelkedést okozna. Ennek a változatnak azonban korlátot szabhat a kormány rezsiköltség csökkentő politikája.

A kötelezettség kizárólag a kereskedőket terheli

Mint korábban már említettük, a kereskedők esetében gyakorlatilag nincs lehetőség annak megakadályozására, hogy a rájuk rakódó kötelezettség terheit a végső fogyasztókra továbbhárítsák. A piaci verseny intenzitása és a vállalatokban rejlő tartalékok befolyásolják, hogy a kereskedők a rájuk rakódó terhek mekkora hányadát tudják / akarják továbbhárítani a fogyasztókra. Ebben a változatban azt vizsgáltuk, hogy a szabadpiaci villamosenergia- és földgázárak milyen mértékben emelkednének, ha a kötelezettséget teljes mértékben a kereskedő vállalatok viselnék és annak költségeit teljes mértékben továbbhárítanák a végső fogyasztókra. Ez az eset azt jelentené, hogy a kötelezettségi rendszer terhei a nem lakossági villamosenergia és földgáz fogyasztók között oszlanának meg. Az 5. táblázat a kereskedőkre

⁴ KSH (2013. szeptemberi átlagárak)

rákódó összes terhet, a 6. és 7. táblázatok pedig a villamosenergia és földgáz áremelkedés mértékét szemléltetik különböző mértékű kötelezettség esetén.

A számítások során itt is azt feltételeztük, hogy az erőművek, valamint a távfűtő művek földgáz beszerzési árai nem növekednek a kötelezettségi rendszer hatására, ami azt eredményezi, hogy a kötelezettség terheit a földgáz kereskedők kizárólag az ügyfelek egy szűkebb körére, a végső fogyasztókra tudják csak továbbhárítani. Itt azonban az áremelkedés jelentősebb lesz. Ennek a feltételezésnek a magyarázatát az előző fejezetben már részletesen bemutattuk.

A MEKH által küldött becsléseket alapul véve, a 6. és 7. táblázatokban azt is feltüntettük, hogy várhatóan milyen hatással lesz a szabadpiaci árakra a 2013-as rezsicsökkentés. Így lehetőségünk nyílik arra, hogy előre jelezzük a 2013-as rezsicsökkentés és a kötelezettségi rendszer együttes hatását a szabadpiaci árak alakulására. Míg a szabadpiaci villamosenergia fogyasztókra a MEKH becslései szerint összesen 30,4 milliárd forint teher jut, addig a szabadpiaci földgáz fogyasztókat nem terhelik extra költségek a 2013-as rezsicsökkentés hatására. Ennek oka, hogy a villamosenergia esetében a lakossági fogyasztók mentesültek bizonyos díjtételek megfizetése alól, így ezeket a terheket 2013-tól kizárólag a nem lakossági fogyasztóknak kell viselniük. A földgáz esetében azonban a rezsicsökkentés költségeit kizárólag olyan szereplők viselik, melyek a hatósági árszabályozás következtében nem tudják azt továbbhárítani a végső fogyasztókra.

5. TÁBLÁZAT: A KÖTELEZETTSÉG MEGOSZLÁSA

	Kötelezettség megoszlása [%]	Kötelezettség 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]
Földgáz kereskedők	30,2	6	12,1	18,1
Villamosenergia kereskedők	69,8	14	27,9	41,9

Forrás: Századvég számítás

6. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS FÖLDGÁZÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012-ben* [1000 m3]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/m3]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/m3]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/m3]	Átlagos áremelkedés a 2013-as rezsicsökkentés hatására [Ft/m3]
Szabadpiaci földgáz fogyasztók	2 577 342	2,34	4,68	7,03	0

* Villamos energia termelőknek és távhő termelőknek történő értékesítés nélkül

Forrás: Századvég számítás

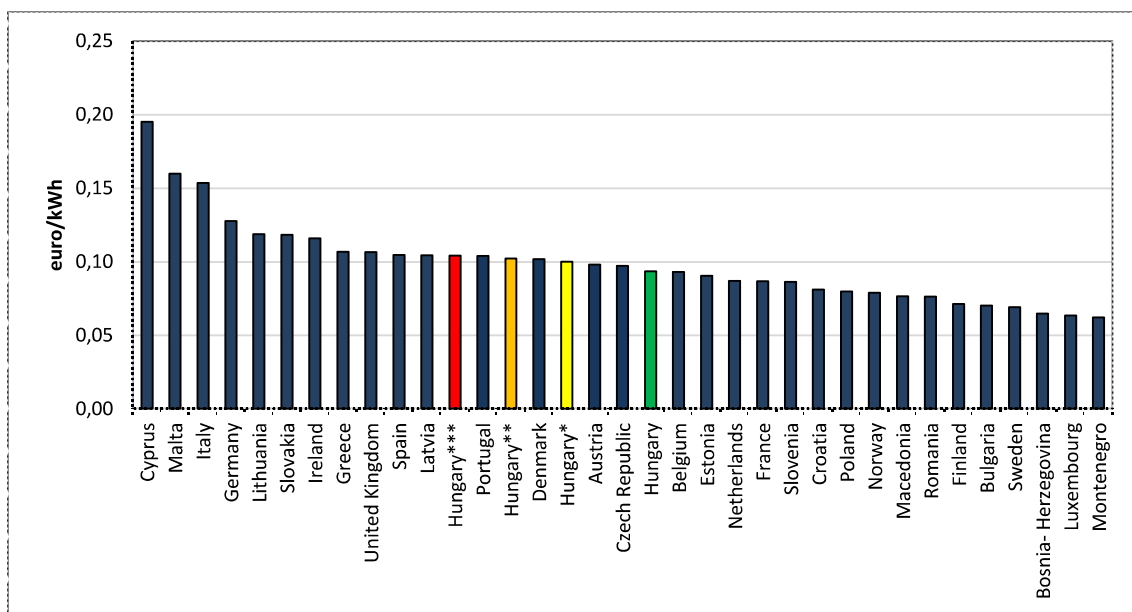
7. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS VILLAMOSENERGIA-ÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012-ben [MWh]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kWh]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kWh]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kWh]	Átlagos áremelkedés a 2013-as rezsicsökkentés hatására [Ft/kWh]
Szabadpiaci villamos energia fogyasztók	22 717 886	0,61	1,23	1,84	1,34

Forrás: Századvég számítás

Az alábbi ábrák azt mutatják, hogy európai összehasonlításban hogyan változnának a magyarországi villamos energia és földgáz árak, amennyiben a fenti táblázatokban bemutatott szabadpiaci árváltozás bekövetkezne. Ennek jelentősége abban rejlik, hogy a növekvő szabadpiaci energiaárak a magyar vállalkozásokat versenyhátrányba juttathatják a regionális versenytársakkal szemben. Az ábrákon feltüntetett árak a kötelezettségi rendszer becsült hatásain kívül a 2013-as lakossági rezsiköltség csökkentés várható hatásait is tartalmazzák. Nem vettük figyelembe ugyanakkor azt, hogy a kötelezettségi rendszer elindulása következtében a többi EU tagországban is növekedhetnek a nem lakossági energiaárak, ami megváltoztathatja az ábrákon feltüntetett sorrendet.

4. ÁBRA: NEM LAKOSSÁGI VILLAMOSENERGIA ÁRAK AZ EU-BAN, 2013. ELSŐ FÉLÉVÉBEN,
2000 – 20 000 MWH/ÉV FOGYASZTÁSI KATEGÓRIA

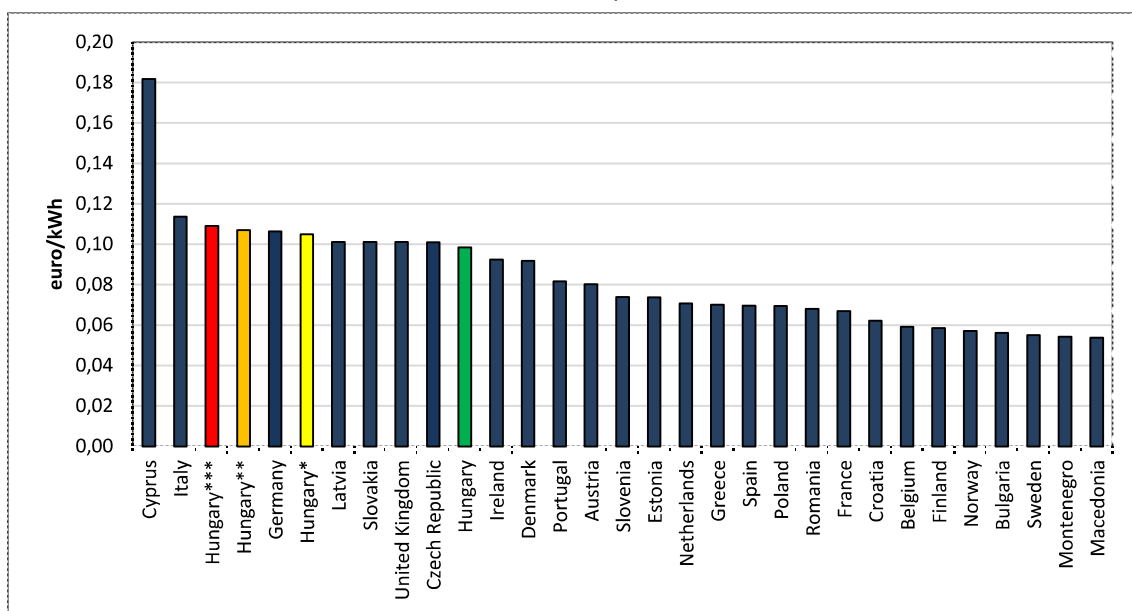
* 20 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

** 40 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

*** 60 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

Forrás: Eurostat, Századvég számítás

5. ÁBRA: NEM LAKOSSÁGI VILLAMOSENERGIA ÁRAK AZ EU-BAN, 2013. ELSŐ FÉLÉVÉBEN,
70 000 – 150 000 MWH/ÉV FOGYASZTÁSI KATEGÓRIA

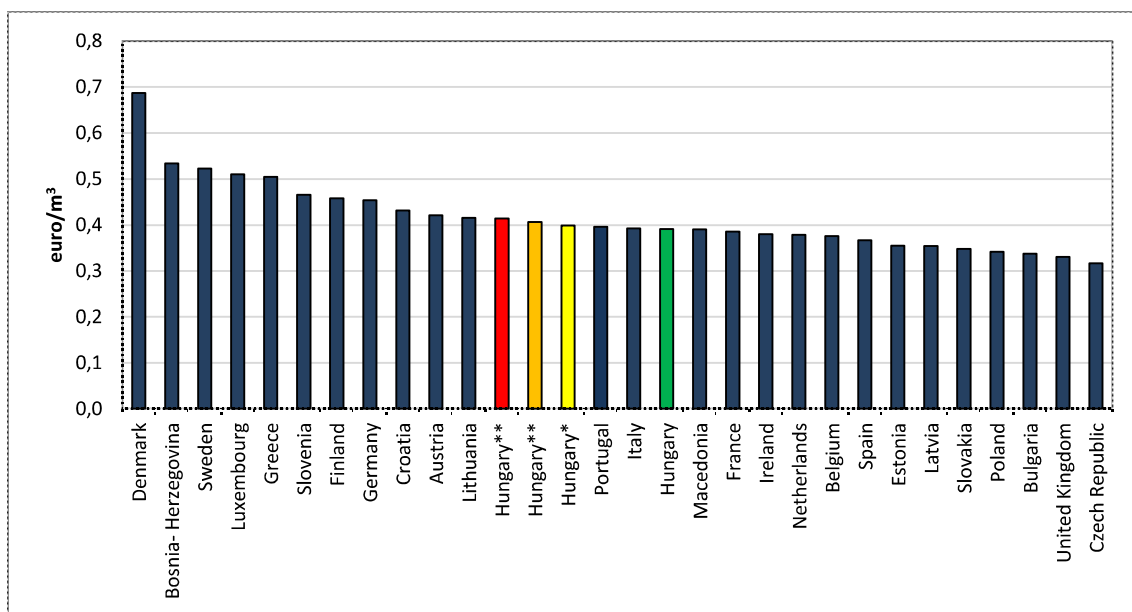
* 20 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

** 40 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

*** 60 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

Forrás: Eurostat, Századvég számítás

6. ÁBRA: NEM LAKOSSÁGI FÖLDGÁZ ÁRAK AZ EU-BAN, 2013. ELSŐ FÉLÉVÉBEN,
10 000 – 100 000 GJ/ÉV FOGYASZTÁSI KATEGÓRIA

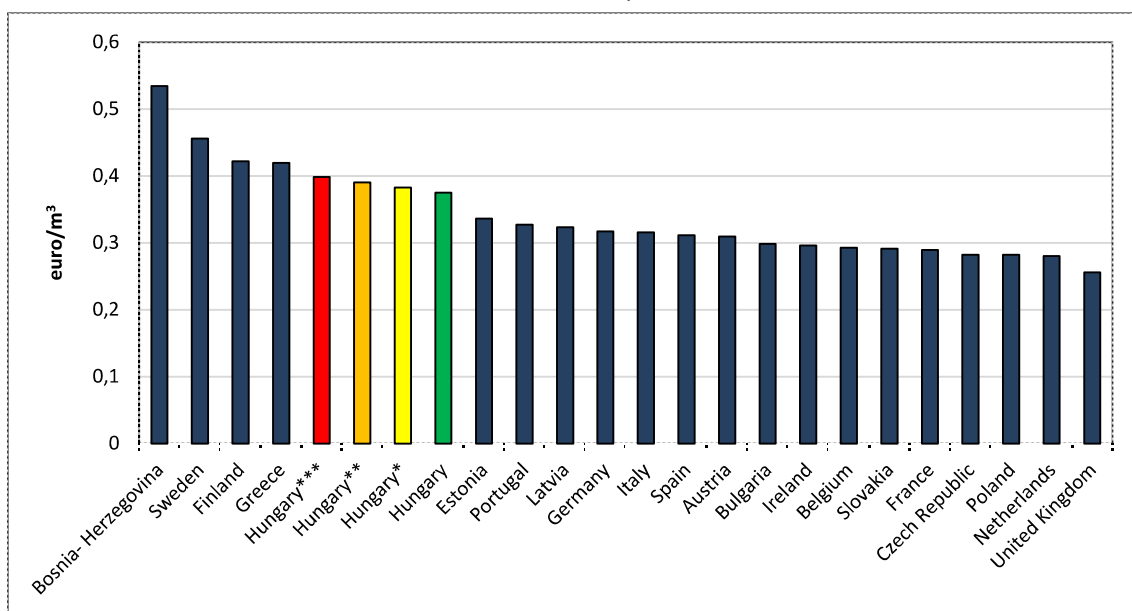
* 20 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

** 40 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

*** 60 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

Forrás: Eurostat, Századvég számítás

7. ÁBRA: NEM LAKOSSÁGI FÖLDGÁZ ÁRAK AZ EU-BAN, 2013. ELSŐ FÉLÉVÉBEN,
1 000 000 – 4 000 000 GJ/ÉV FOGYASZTÁSI KATEGÓRIA

* 20 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

** 40 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

*** 60 milliárd forintos kötelezettség és a 2013-as rezsicsökkentés hatásának figyelembe vételével becsült érték

Forrás: Eurostat, Századvég számítás

A szabadpiaci energiaárak több fogyasztási kategóriában is előrébb kerülnének az európai rangsorban. Ez eltérően érinti a kis és nagyfogyasztókat. Mind a villamosenergia, mind pedig a földgáz esetében, az alacsonyabb fogyasztási kategóriába tartozó felhasználók, az árak tekintetében Európa középmezőnyében helyezkednek el. Az árnövekedés hatására néhány kategóriával feljebb kerülhetnek ugyan, azonban továbbra is a középmezőnyben maradnak. Mivel ezen fogyasztók esetében az energiaköltségek nem jelentősek a teljes költség szerkezetén belül, így várhatóan ez a drágulás nem fog jelentős versenyhátrányt okozni számukra.

Más a helyzet a nagyfogyasztóknál. Ők ugyanis már jelenleg is az európai élmezőnybe tartoznak az árak tekintetében. Ezeknél a fogyasztóknál az energiaköltségek mértéke abszolút versenytényező lehet a regionális versenytársakkal szemben, ezért az árak további növekedése tovább ronthatja a már jelenleg sem túlságosan jó helyzetüket. Ez a probléma a kötelezettségi rendszerből fakadó terhelésnövekedéstől függetlenül is fenn áll, de a kötelezettség fogyasztókra történő terhelése tovább rontja a jelenlegi helyzetet.

Az ipar versenyképességének javítását segítené a rendszerhasználati díjrendszer olyan módosítása, ahol a nagyfogyasztói díjak mérséklését a közepes fogyasztók díjainak emelése ellensúlyozná. Ez azonban a KKV-k energiaköltségeinek növekedésével járna.

A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra

Az egyetemes szolgáltatók és szabadpiaci kereskedők mellett a másik lehetőség, ha a kötelezettség terheit az elosztóhálózati társaságok viselik. Az elosztóhálózati díjak szabályozottak, így elvileg megakadályozható, hogy a kötelezettségi rendszer költségeit a kötelezettek a végső fogyasztókra továbbhárítsák. A 8. táblázat tartalmazza a villamosenergia- és földgáz elosztóhálózati engedélyesek terheit abban az esetben, ha a kötelezettség teljesítéséhez szükséges összeget az állam kizárólag tőlük gyűjti be.

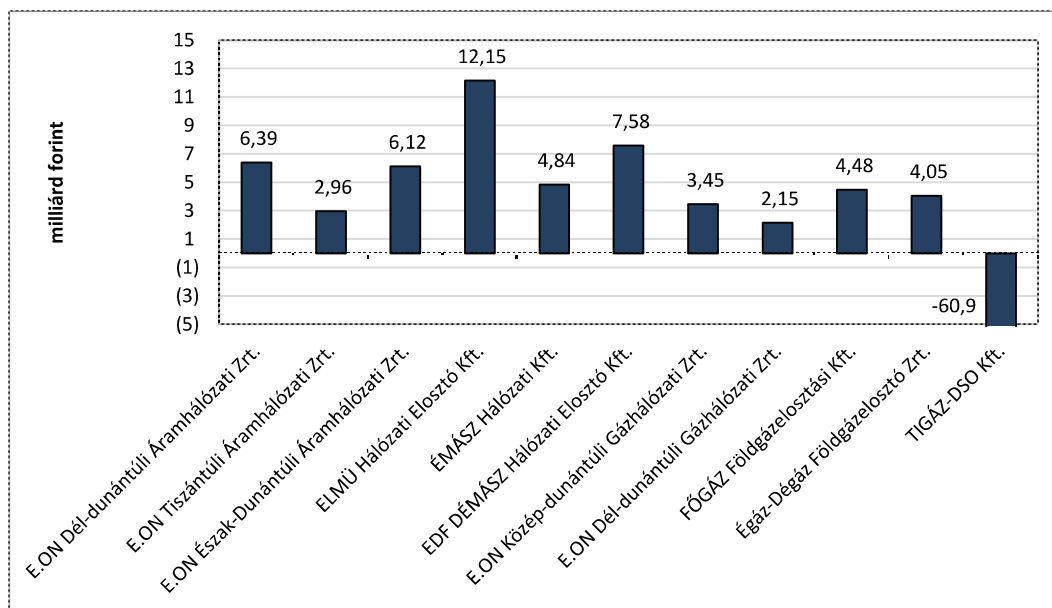
8. TÁBLÁZAT: A KÖTELEZETTSÉG MEGOSZLÁSA

	Kötelezettség megoszlása [%]	Kötelezettség 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]	Kötelezettség 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Mrd Ft /év]
Földgáz elosztóhálózati engedélyesek	40,8	8,2	16,3	24,5
Villamosenergia elosztóhálózati engedélyesek	59,2	11,8	23,7	35,5

Forrás: Századvég számítás

Ezt követően vizsgáltuk, hogy az elosztóhálózati engedélyesek mekkora adózás utáni eredményt produkáltak a 2012-es évben. Az erre vonatkozó értékeket a 8. ábra tartalmazza. Ebből látható, hogy a TIGÁZ-on kívül az összes elosztóhálózati engedélyes nyereséges volt 2012-ben. A TIGÁZ a megváltozott gazdasági körülményekre hivatkozva rendkívüli értékvesztést számolt el eszközeire, ennek tudható be a rendkívül nagy 2012-es veszteség. Ettől függetlenül a TIGÁZ a korábbi években is veszteséget termelt, így nem várható, hogy a közeljövőben pozitív adózás utáni eredményt produkáljon.

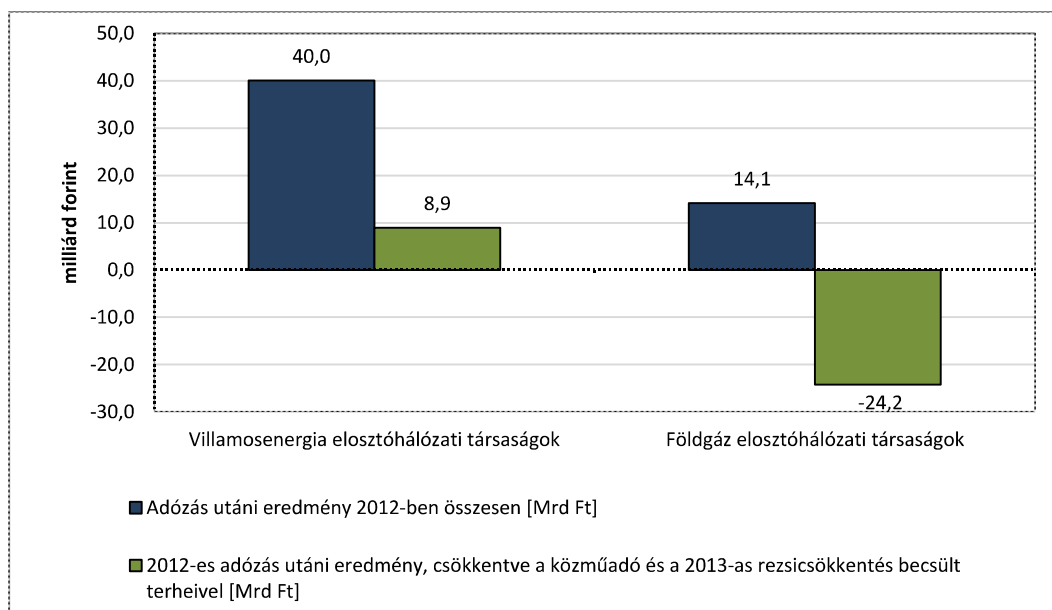
8. ÁBRA: ELOSZTÓHÁLÓZATI TÁRSASÁGOK ADÓZÁS UTÁNI EREDMÉNYE 2012-BEN

Forrás: A vállalatok 2012-es beszámolóí

Az elosztóhálózati vállalatok jövedelme azonban idén mindenképpen csökkeni fog a 2012-es szinthez képest, mivel 2013-ban már a közműadó és a januári, valamint a novemberi rezsicsökkentés is terheli ezeknek a vállalatoknak az eredményét. Ezt figyelembe véve becslést készítettünk a vállalatok 2013-as eredményére. Ennek során a 2012-es eredményt csökkentettük a közműadóból és a rezsicsökkentésből származó terhek becsült mértékével. Ennek eredményét a 9. ábra szemlélteti. A villamosenergia elosztók adózás utáni eredménye ennek alapján csaknem az egyötödére csökkenne, míg a földgáz elosztók erősen veszteségessé válnának.

9. ÁBRA: ELOSZTÓHÁLÓZATI TÁRSASÁGOK 2012-ES ADÓZÁS UTÁNI EREDMÉNYE, CSÖKKENTVE A KÖZMŰADÓ ÉS A 2013-AS REZSICSÖKKENTÉS BECSÜLT TERHEIVEL

Forrás: Századvég számítás

Ez azt eredményezi, hogy a villamosenergia és a földgáz elosztók esetében még a 20 milliárd forintos kötelezettség sem lenne fedezhető a vállalatok adózás utáni eredményéből. Egyes áramhálózati társaságok ugyan még termelhetnek némi nyereséget 2013-ban, azonban a rájuk esetlegesen kirótt kötelezettség már biztosan veszteségbe taszítaná a működésüket.

A kötelezettség az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit teljes mértékben továbbháríthatják a végső fogyasztókra

Amennyiben az elosztóhálózati engedélyesek kötelezettségének költségei teljes mértékben beépítésre kerülnek a rendszerhasználati díjakba, akkor a rendszerhasználati díjak átlagosan a 9. és a 10. táblázatokban látható mértékben fognak emelkedni.

9. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS FÖLDGÁZÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012-ben [1000 m3]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft / m3]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft / m3]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft / m3]
Földgáz fogyasztók	9 282 408	0,88	1,76	2,64

Forrás: Századvég számítás

10. TÁBLÁZAT: ÁTLAGOS VILLAMOSENERGIA-ÁR EMELKEDÉS

	Felhasználóknak történő értékesítés 2012- ben [MWH]	Átlagos áremelkedés 20 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]	Átlagos áremelkedés 40 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]	Átlagos áremelkedés 60 Mrd Ft / év finanszírozási igény mellett [Ft/kwh]
Villamosenergia fogyasztók	34 575 322	0,34	0,68	1,03

Forrás: Századvég számítás

A fogyasztói árak átlagos emelkedése ebben az esetben nagyon hasonló ahhoz, mint amit akkor kapnánk, ha a kötelezettségi rendszer terheit az egyetemes szolgáltatást és szabadpiaci kereskedelmet folytató vállalatok végeznék és a terheket továbbháríthatnák a végső fogyasztókra. Ebből kifolyólag itt is hasonló megállapítások tehetők, mint a korábban vizsgált forgatókönyvnél. Az egyetlen különbség, hogy ebben az esetben a villamos energia- és távhő termelő vállalatok sem mentesülhetnének a kötelezettség terheinek viselése alól, ezeknek a szereplőknek is elkerülhetetlenül növekednének a földgáz beszerzési költségei. Ez azonban a másik oldalról azt eredményezi, hogy a kötelezettség terhei egy szélesebb fogyasztói csoportra kerülnének szétosztásra, aminek hatására a végső fogyasztói árak kisebb mértékben emelkednének, mint a korábban vizsgált forgatókönyv esetén.

A költségek széles fogyasztói körre történő szétterítésének köszönhetően a fogyasztói árak emelkedése minimális. A legmagasabb, 60 Mrd forint kötelezettség esetén körülbelül 2,3 százalékos áremelkedés következne be a lakossági villamos energia árak és 2,1 százalékos a lakossági földgázárak esetében. Azonban a kormány lakossági rezsiköltség csökkentő politikája ennek a megoldásnak is gátat szabhat.

A kötelezettség fele-fele arányban a kereskedőket, valamint az elosztóhálózati engedélyeseket terheli és annak költségeit nem háríthatják tovább a végső fogyasztókra

Elvileg egy ilyen teherelosztás is szóba jöhetne. Azonban mint azt a korábbi részekben már bemutattuk, az elosztóhálózati társaságok a novemberi rezsicsökkentést követően nem terhelhetők tovább anélkül, hogy működésük veszteségessé váljon. Ez annál is inkább így van, mivel már a 2012-es nyereségük nagy része is az egyetemes szolgáltatáson elszenvedett veszteségek ellensúlyozására szolgált.